

# Harita İşlerimiz

Yazan : Korg. İ. ŞEREF DURA

**H**arita Dergisinin NATO nüshasında, Umum Müdürlüğün işlerini ve harita durumumuzu topluca gözden geçirmek faydalı olacaktır.

1925 yılında çıkan 657 sayılı kanunla Harita Umum Müdürlüğü kurulmuş ve bu kanunun 4. ncü maddesi Umum Müdürlüğün yapacağı işleri tesbit etmiştir. Buna göre bütün Vekâlet müessese ve dairelerinin kendi meslekî ihtiyaçlarına ait olan mevzii işler dışında bütün harita ihtiyaçları Harita Umum Müdürlüğünce sağlanacaktır.

1/25.000 mikyaslı harita, memleketin ana haritası olarak hem millî müdafaa hizmetleri hemde diğer iktisadî isteklere uygun görülmüş ve ele alınmıştır.

Hiç şüphe yokki memleket ihtiyacı bir cins ve mikyasta harita ile karşılanamaz, bunun için bütün harita isteklerine esas teşkil edecek bir ana nirengi şebekesinin tesisi ve bu noktalardan faydalanılarak her maksat için ve her mikyasta harita yapımının kolaylaştırılması plânlaştırılarak Türkiyenin I nci derece Nirengi şebekesi en son usul ve aletlerle ölçülmek suretile 1953 yılında tamamlanmıştır. 99 Astronomi noktası ve ..... baza istinad eden 27 Poligondan mürekkep olan bu şebekenin muvazene ve tahkiki yapılmış, Avrupanın birinci sınıf nirengi şebekelerinden biri olduğu anlaşılmıştır.

Muhtelif cins haritalara (Kadastro, su, yol, şehir, ilâh haritaları) ilgili müesseseler de bu birinci derece nirengisine ait bilgileri Harita Umum Müdürlüğünden alarak yapacakları haritalara mesnet olarak kullanmaktadırlar.

1/25.000 mikyaslı haritalarımızı ana harita olarak elimize aldığımızı göre önce bunların durumunu gözden geçirmek faydalı olur.

1/25.000 lik haritalarımız muhtelif mebdeli, muhtelif inkişaflıdır. Bir kısım bölgeler (Bonne) inkişafında mevzii olarak yapılmış, bir kısmı Aya-sofya, Balıkesir ve Söke mebdelerinde Grad çerçevesi Gauss - Kruger inkişafı diğer bir kısım ise derece çerçevesi Gauss - Kruger sisteminde 3 derecelik veya 6 derecelik dilim esasına göre Meşedağ mebdesinde yapılmıştır. 1946 yılındanberi 6 derecelik dilim esasına göre ve derece çerçevesi Gauss - Kruger sistemile işe devam edilmektedir. 1956 yılında ; sebepleri aşağıda izah edileceği

veçhile, aynı esasa fakat Avrupa mebdeli olarak yapılmaktadır. Türkiye'nin 1/25.000 lik haritaları 5564 pafta olacaktır. 1909 - 1932 yılına kadar (Bonne) inkişafı 381, 1933 - 1939 yılına kadar 422 Grad, 98 Bonne olmak üzere 901 pafta. 1939 dan 1949 yılına kadar 466 Grad ve 437 derece olarak 903 pafta ve 1950 den 1957 yılı sonuna kadar 2897 paftalık sahanın arazi işi (tali derece nirengileri) ikmal edilmiş, ayrıca 267 paftalık eski Bonne inkişafı haritanın yeni sisteme tahvili için yine tali derece arazi işleri bitirilmiş tir. Bunların pafta halinde ve basılmış bir vaziyette ele geçmesi, yani kıymetlendirme, bütünleme ve tersim ile basım işleri, iki buçuk sene sonra mümkün olmaktadır.

Bu çalışma randımanı Harita Umum Müdürlüğünün 1949 yılından sonra nasıl bir çalışma hızı içinde bulunduğunu göstermektedir. Hakikaten yurdu-muzun ateşli bir kalkınma hamlesi içinde, yapılmakta olan barajlar, elektrik tesisleri, sulama işleri, orman tesisleri ve fabrikaları ile lüzumlu haritaları yetiştirmek için Umum Müdürlüğün aynı yürüyüşe ayak uydurması tabii idi.

1/25.000 lik haritaların süratle ikmal için yapılmış olan program hiç bir gerileme kaydetmeden yürümektedir. Orman Umum Müdürlüğü, Su İşleri Umum Müdürlüğü, Elektrik İşleri Etüd İdaresi ve Maden Tetkik Arama Umum Müdürlükleriyle elele karşılıklı bir yardımlaşma zihniyeti içinde bu işin başarılmaması mümkün olmaktadır. Bu güne kadar geçen tatbikat programın zamanında bitirileceğini göstermekte ve bu bakımdan hiç bir şüphe bırakmamaktadır. Buna göre 1/25.000 lik ana haritalarımızın arazi işleri 1961 yılında ikmal edilecektir.

Yine diğer Vekâletler ve müesseseler ihtiyacı ve karşılıklı anlaşmalar dolayısıyla Su İşleri için 1/5.000, Karayolları için 1/2.000 ve 1/4.000 lik etüd haritaları, büyük makyaslı şehir harita ve imar plânları da yapılmaktadır. Büyük bir zelzele felâketinin yaraladığı Fethiye kasabası, Adana, Erzurum, Mer-sin, Kütahya şehir haritaları bilhassa Ankaranın son imar plânına mesnet olan Ankara Şehri haritası bu arada sayılabilir.

Bundan başka haritalarımız :

Harita Umum Müdürlüğünün, birinci dünya harbinden önce başlıyan 1/200.000 lik ve plânçete ile yapılmış olan orta sıhhatte bir haritası vardır ki bu gün için bütün Türkiye'yi içine alan tam haritamız budur. Büyük bir emek mahsulü olan bu haritalar iki yıldanberi, Vekiller heyetinden alınmış olan bir kararla, serbestçe ve hiç bir gizlilik kaydına tabi olmadan satılmaktadır. 1/800.000, 1/500.000, 1/1.000.000 ve daha küçük makyaslı haritalarımız bu 1/200.000 haritadan tahvilen hazırlanmışlardır.

NATO İstekleri :

Harita Umum Müdürlüğünün teknik bakımdan ilgili ve azası bulunduğu

Geodezi. Geofizik Birliğinden başka bir de NATO ile Harita münasebeti mevcuttur ve bu münasebetin gerektirdiği işlerin de Harita Umum Müdürlüğünce yapılması lâzımdır.

NATO'ya girdikten sonra; 15 devletin müşterek harekât ve plânları bakımından istekleri muhtelif toplantılar ve muhaberelele belirdi. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

- a) Haritaların yapımında sürat,
- b) Harita mikyaslarında ve ebadında standardizasyon,
- c) Diğer teknik bakımdan NATO devletleri haritalarının birleştirilmesi (standardizasyonu),
- d) Stok.

a) Haritaların yapılışında sürat, NATO için daha çok stratejik sahalara ait paftalar üzerinde toplanmaktadır. 657 sayılı kanunun 6. ncı maddesi, her yapılacak işin, Vekâletler arası bir kurul tarafından tesbitini amirdir. Bundan maksat Umum Müdürlüğün iş kapasitesi ve imkânlarını muhtelif Vekâletlerin ve müesseselerin istekleriyle ayarlamaktır. Şu halde NATO istekleriyle veya diğer müesseselerin, kalkınmaya lüzumlu olduğu artık iyice anlaşılmış olan yerlerin haritalarını birbirine tercih veya tevzin durumu karşısında kalınacağı.

Halbuki yukarıda 1/25.000 mikyaslı haritalarımızın yapılış temposu ve şekli üzerinde verilen izahattan da anlaşılacağı gibi NATO ile beraber kalkınan Türkiyedeki bunca tesis ve yatırımlar (sulama, orman işi, madencilik, baraj, elektrifikasyon . . . . ilâh) için de harita büyük bir ihtiyaçtır ve çok defa stratejik bölgeler aynı zamanda kalkınma hamlelerinin bulundukları yerlerle birbiri içersine girmektedir. Esasen yukarıda bildirdiği gibi 1/25.000 mikyaslı haritalarımız muayyen bir program içersinde ve senede ortalama 300 - 350 paftalık bir hızla yürümekte olduğundan bu gidiş Milli isteklere olduğu kadar NATO isteklerin de uymakta ve tatmin etmektedir.

b) Haritada mikyas standardizasyonu da NATO nun isteklerinden biridir, ve yerinde bir istektir. Bu gün 15 devletin birleşik harekât plânlarının aynı mikyastaki haritalardan tatbiki lâzımdır. Bu sebeple : 1/25.000 ve 1/100.000 (veya 1/50.000) , 1/250.000 ve 1/500.000 , 1/1.000.000 standart mikyaslar olarak kabul edilmiştir. Buna göre, bu mikyasa uymayan haritaları bulunan memleketler haritalarını bu mikyaslara tahvil edeceklerdir. Meselâ bazı memleketler 1/20.000 lik haritalarını 1/25.000 ne, 1/80.000 lik haritaların 1/100.000 ne, 1/253.000 likleri 1/250.000 ne . . . . ilâh çevirmeleri gerekmektedir ki bu işe başlamışlardır ve yürütmektedirler. Bize gelince, bizim 1/25.000 , 1/200.000 lik ve 1/800.000 . 1/500.000 ve 1/1.000.000 luk haritalarımız vardır. Birincisi ile 1/500.000 ve 1/1.000.000 lukların mikyasları uymaktadır. Ancak 1/200.000 likler 1/250.000 ne ve 1/800.000 likler

1/1.000.000 mikyasa çevrilecektir. Bu esnada irtisam ve grid şebekelerinin de standart ve tek esasa tahvili yapılacaktır.

Yukarıda bu vesile ile bildirildiği gibi bizim 1/200.000 lik Bonne haritalarımız plânçete usulü ile yapılmıştır. Fotogrametrinin henüz inkişaf edip Türkiyede kullanılmadığı bir zamanda yapılan bu paftalar, devrine, memleketin değişikliğine, mikyasına göre büyük bir kıymeti olmakla beraber, bu cins haritaların sıhhati, yapanın bilgi, meleke ve biraz da vazife severliğine bağlı olduğundan çok sıhhatlı bölgeler yanında düşük sıhhatlı yerleri de vardır. İnkişaf sistemi istediğimiz standart sisteme uygun değildir. Bu sebeple bu paftaların yeniden gözden geçirilmesi tashih ve revizyonu ve yeniden basımı düşünülmekte idi. Ancak bunun 1/25.000 liklerin bitirilmesinden sonra ele alınması düşünülüyordu ki bu suretle ana haritamızdan faydalanılacaktı. Fakat acil ihtiyaçlar bakımından memleket baştan aşağı fotoğraflandı. Bu fotoğraflar ve basılmış olan 1/25.000 lik paftalardan istifade suretile bu haritaların 1/250.000 mikyasında yeni, NATO mikyas, inkişaf ve grid sistemine uygun bir haritanın çizilmesine başlandı. Peyderpey arazi revizyonları da yapılarak belki de iki yıl içinde baskısı bitirilmiş olacak ve böylelikle 1/200.000 ve buna istinaden yapılmış olan 1/250.000 lik haritalar kaldırılacaktır.

c) Teknik bakımdan haritaların birleşmesi :

Bu da inkişafta, mebdelerde, grid sistemlerinde, harita işaretlerinde, .... ilâh standardizasyondur. Bu bakımdan bizim yapılacak çok işimiz vardı ve vardır. Çünkü 1/250.000 mikyaslı haritalarımız tamamen 1/25.000 mikyaslı haritalarımız da bölge bölge muhtelif inkişaf ve sistemdedir. Diğer bütün haritalarımız 1/200.000 mikyaslı haritalarımızdan küçültülmüş olduğundan onların da yenilenmeleri lâzım gelmektedir.

NATO Devletlerinin her birinde muhtelif usuller ve hatta mebdeler bulunduğundan şu karar alınmıştır :

- 1 — Bütün haritalar aynı mebdeli
- 2 — Bütün haritalar aynı inkişafı olacak
- 3 — İşaretlerde birlik bulunacaktır.

Biz 1956 dan itibaren esasen evvelce kabul edilmiş olan müşterek inkişaf sistemine (yani Gauss - Kruger sistemine) avrupa mebdei ve MAS gayesince alınmış olan kararlara uygun, hususi harita işaretlerini kullanmayı kabul ederek bu tarihten sonra basılacak haritalarımızı böylece basmaya başladık. bunlardan önce basılmış olanlardan inkişaf sistemi uygun olup dilim veya grad derece durumları uygun olmıyanların aynı sistem ve usulde tahvil ve basımına başlandı. İki yılda tamamlanacaktır. Eski bonne inkişafı yerlerde de yeniden tali derece nirengileri yapıldı. Şimdi kıymetlendirilecek, sonra revizyon edilerek bunlar da en çok 1960 yılına kadar basılacaktır.

d) Stok : Elbetteki kendisini müdafaaya hazırlanan bir memleket bir taraftan eğitimi, bir taraftan sefer durumu ve seferin devamını da göz önüne alarak baskısını, depolamasını buna göre yapacaktır. Türk Ordusunun bu ihtiyaçları sivil müesseseler ihtiyacı Harita Umum Müdürlüğünde ayrılmış olan bir kontenjana göre yapılan haritalar ordunun her türlü malzemesinde olduğu gibi hem miktar hem de harp ihtiyaçları düşünülerek sağlanmış bulunmaktadır.